

SEKSWERKERS ALS KWETSBARE GROEP

Sekswerk is legaal in België op voorwaarde dat zowel de sekswerker als de klant ouder dan 18 jaar zijn. Het is daarentegen wel strafbaar om een sekswerker voor zich te laten werken, een prostitutiehuis te hebben of iemand aan te zetten tot prostitutie. Gedwongen prostitutie en mensenhandel zijn uiteraard wel strafbaar, net als sekswerk door minderjarigen.

Het belang van sekswerk in ons land:

De Nationale Bank van België (NBB) raamde bij haar jaarlijkse berekening van het bruto binnenlands product (bbp) dat in België in 2018 1 miljard euro aan betaalde seks werd gepend. Volgens een gezamenlijke studie van de Nationale Bank en van de KU Leuven in september 2015 genereert prostitutie in België een geschatte omzet van 870 miljoen euro.

Hoeveel mannen en vrouwen in ons land als sekswerker actief zijn, is onduidelijk.

In de Europese arbeidskrachtentelling is een categorie "Verleners van persoonlijke diensten, niet elders geïnclassificeerd" (code 5169 in de ISCO-2008-nomenclatuur) voorzien waarin sekswerkers kunnen worden geklasseerd. In 2019 waren dit er volgens ADSEI (FOD economie) in ons land 448, geschat op basis van 6 respondenten in de steekproef die dat beroep hadden opgegeven. Via die weg kunnen sekswerkers dus niet op een betrouwbare manier worden geteld.

De federale politie schatte in 2015 nog dat er 26.000 sekswerkers in België werkzaam zijn. UTSOPI, het collectief van sekswerkers in België, hanteert de schatting van 25.000 tot 30.000. Daarvan zou naar schatting ongeveer de helft als voltijdse zwartwerker actief zijn, wat naar onze inschatting de meest kwetsbare groep is onder de sekswerkers.

Cijfermateriaal over het aantal personen die dit in hoofd- of bijberoep doet is er dan ook niet, en er is ook geen betrouwbare informatie over de door sekswerkers gegenereerde inkomens. Volgens UTSOPI zijn de 300 sekswerkers waarmee zij in direct contact staan voor het overgrote deel volledig afhankelijk van de activiteit als sekswerker om in haar/zijn levensonderhoud te voorzien.

COVID-19 CRISIS

WORKING GROUP SOCIAL IMPACT

.be

Het sociaal statuut van sekswerkers in ons land:

Sekswerk wordt, hoewel het geen strafrechtelijke activiteit betreft, op zich niet erkend door het sociaal recht. Er is dus geen officieel statuut voor sekswerkers. In de praktijk zijn er drie typische situaties:

- Freelance status, waarbij de betrokkene het statuut van zelfstandige aanvraagt, doorgaans als hostess, masseur, e.d. ¹.
- Werknemerscontract, doorgaans ook geregistreerd als "ober", hostess of "masseur", waarbij men aansluit bij het stelsel voor werknemers.
- Zwartwerk, waarbij men de activiteit niet aangeeft en onder geen van de voorziene stelsels valt.

De impact van de Covid-19 Crisis op sekswerkers:

In de huidige situatie is sekswerk als contactberoep de facto verboden vanwege de geldende sociale afstandsmaatregelen (zie het ministerieel besluit van 18 maart 2020 met noodmaatregelen om de verspreiding van het COVID-19-coronavirus te beperken, besluit vernieuwd dit 23 maart 2020).

Hoewel het coronavirus geen soa is, kan men het wel krijgen wanneer men seks heeft met iemand die het virus heeft, net zoals men op die wijze een normale griep kan krijgen. Veel sekswerkers zijn daarom overtuigd van het belang om hun eigen gezondheid en die van anderen te beschermen en houden zich dan ook aan de opgelegde maatregelen.

Sekswerkers kunnen hun beroep dus niet langer uitoefenen en verwerven dus niet langer inkomsten uit deze activiteit. Een uitzondering zijn sekswerkers die via skype of webcam actief zijn en die volgens de organisaties op het terrein de vraag tijdens de lockdown eerder zagen toenemen.

¹ Zie ook antwoord op de parlementaire vraag nr. 715, gesteld op 3 april 2017 door mevrouw Daphné DUMERY aan de Minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie. De RSVZ heeft geen code betreffende sekswerkers in de classificatie van beroepen en neemt hen op in de categorie "diversen". Dit omvat alle beroepen die onbekend zijn of niet onder een andere code voorkomen. De RSVZ kan dan ook sekswerkers niet scheiden van andere uiteenlopende beroepen. De RSVZ probeerde desalniettemin de beroepen te vinden die met sekswerk kunnen worden geassocieerd.

COVID-19 CRISIS

WORKING GROUP SOCIAL IMPACT

.be

Op welke steunmaatregelen kunnen sekswerkers een beroep doen:

Sekswerkers die onderworpen zijn aan het sociaal statuut der zelfstandigen kunnen, op dezelfde basis als alle andere zelfstandigen², genieten van de tijdelijke crisismaatregelen genomen in het kader van de COVID-19-crisis zoals bijvoorbeeld de tijdelijke crisismaatregel overbruggingsrecht. De cel “zelfstandigen” van de DG BEOC van de FOD Sociale Zekerheid heeft hierover op vraag van de Minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw, en Maatschappelijke Integratie, belast met Grote Steden, een analysenota opgesteld (in bijlage).

De federale steunmaatregelen, waaronder ook de tijdelijke crisismaatregel overbruggingsrecht, maken geen onderscheid naargelang de aard van de zelfstandige activiteit, want het is op basis van het sociaal statuut van betrokkene dat deze maatregelen worden toegekend. Weliswaar dienen alle wettelijke voorwaarden daartoe te zijn vervuld, zo moet het gaan om zelfstandigen die onderworpen zijn aan het Belgische sociaal statuut der zelfstandigen.

UTSOPI stelt echter dat de aldus ontvangen vergoeding doorgaans niet de huur dekt van de etalage (wanneer ze werken in “carrées” of “champagnebars”), die sekswerkers tijdens de crisis moeten blijven doorbetalen (particulier huurcontract).

De werknemers onder de sekswerkers hebben toegang tot het systeem van tijdelijke werkloosheid als gevolg van overmacht of tot een ziekte- en arbeidsongeschiktheidsverzekering. De doorgaans precaire contracten kunnen de toegang tot die regelingen in gevaar brengen. Bovendien is er een risico dat de nietigheid van de arbeidsovereenkomst wordt ingeroepen wegens “hinder voor de openbare orde en fatsoen”. Dus zelfs wanneer er een arbeidsovereenkomst is, is er sprake van een dubbele kwetsbaarheid die verband houdt met de onzekerheid van de arbeidsomstandigheden en het ontbreken van een officieel statuut “sekswerker”.

Door het ontbreken van een officieel statuut “sekswerker” kan er in de huidige omstandigheden ook verwarring ontstaan doordat veel sekswerkers bij gebrek in werkelijkheid onder een andere hoedanigheid staan ingeschreven. Dit heeft tot gevolg dat zij formeel onder de lockdown-regel van

² Het klopt dat de sekswerkers nooit expliciet werden vernoemd of opgenomen, noch in het Ministerieel besluit van 23 maart 2020, noch in de volgende ministeriële besluiten. Maar daar mag geenszins uit afgeleid worden dat de sekswerkers uit de boot zouden vallen. Zij komen ons inziens wel degelijk in aanmerking voor de tijdelijke crisismaatregel overbruggingsrecht aangezien zij, net zoals de massagesalons en de sauna's, tot de categorie zelfstandigen behoren die verplicht werden om hun activiteiten volledig te onderbreken ingevolge de maatregelen genomen door de overheid, en dit zowel voor de maanden maart, april, mei als juni 2020. In de volgende situaties komt een zelfstandige in aanmerking komen voor de tijdelijke crisismaatregel overbruggingsrecht voor de maanden maart, april, mei en juni 2020:

- Betrokkene valt onder de verplichte sluitingsmaatregelen van de overheid (genomen in het ministerieel besluit van 23 maart 2020 houdende wijziging van het ministerieel besluit van 23 maart 2020 houdende dringende maatregelen om de verspreiding van het coronavirus COVID - 19 te beperken). Er is dus geen minimumduur van onderbreking vereist. Dit is de zogenaamde ‘verplichte’ onderbreking.
- Betrokkene valt niet onder de verplichte sluitingsmaatregelen van de overheid, maar ziet zich genoodzaakt om als gevolg van de COVID-19-crisis zijn zelfstandige activiteit alsnog volledig te onderbreken gedurende een periode van ten minste 7 opeenvolgende kalenderdagen. Dit is de zogenaamde ‘vrijwillige’ onderbreking.

COVID-19 CRISIS WORKING GROUP SOCIAL IMPACT

.be

toepassing op hun officiële activiteit zullen vallen. Voor de zelfstandigen onder hen zou dit risico beperkt zijn en zullen aldus 'verborgen' sekswerkers in aanmerking komen voor de tijdelijke crisismaatregel overbruggingsrecht in juni 2020³.

Om verschillende redenen, vaak ook omwille van een precair verblijfsstatuut, wordt de activiteit in veel gevallen niet aangegeven en dus "in het zwart" uitgevoerd. Wanneer in deze situatie het inkomen uit sekswerk wegvalt en ondermeer hun verblijfstatuut en hun woonsituatie het toelaten, kunnen deze sekswerkers in de praktijk een beroep trachten te doen op sociale bijstand.

De vermelding van sekswerk als eerdere bron van inkomsten werd door bepaalde OCMW 's echter geïnterpreteerd als een bevestiging van het vermoeden van zwartwerk waardoor een Leefloon aan deze sekswerkers geweigerd werd.

Niet alle sekswerkers beschikken over een buffer om het wegvallen van inkomen op te vangen. Integendeel, de schulden stapelen zich, volgens de organisaties op het terrein, snel op.

Het belang van de hulpverlenende organisaties voor sekswerkers tijdens deze Covid-19-crisis:

Outreaching organisaties houden contact met de moeilijkst bereikbare en vaak meest kwetsbare sekswerkers. Ze geven hen de juiste info over de gevaren en de maatregelen die COVID-19 met zich meebrengt en trachten sekswerkers en de personen die zij ten laste hebben, te steunen.

Organisaties zoals UTSOPI werden tijdens de afgelopen maand gecontacteerd door sekswerkers in dramatische omstandigheden, die niet weten hoe ze nog voor zichzelf of hun kinderen moeten zorgen. Gezien de urgentie van de situatie zijn sommigen van hen zelfs van plan weer aan het werk te gaan, met het risico zichzelf en hun dierbaren in gevaar te brengen. Het gaat daarbij zowel om mannen als vrouwen, waaronder ook alleenstaande moeders.

Dankzij giften van particulieren en humanitaire organisaties heeft UTSOPI via voedselpakketten en financiële steun een totaal van 178 personen (sekswerkers en de personen die zij ten laste hebben) gesteund. Deze 178 personen zijn personen die door de mazen van het sociale net vielen en geen recht hadden op andere steun. Er zitten volgens UTSOPI bijvoorbeeld personen tussen die op de vlucht zijn voor schulden en daarom niet gedomicilieerd zijn in de gemeente waar ze wonen om te ontsnappen aan schuldeisers, maar ook slachtoffers van mensenhandel, vluchtelingen of personen met grote financiële problemen.

³ Zo kunnen schoonheidsspecialistes bijvoorbeeld sinds 18 mei 2020 opnieuw aan de slag. Dit impliceert dat zij in maart, april en mei 2020 onder de 'verplichte' onderbreking vielen. Maar in de maand juni 2020 moeten zij echter gedurende minstens 7 opeenvolgende kalenderdagen volledig onderbrekingen indien zij de tijdelijke crisismaatregel overbruggingsrecht wensen te genieten (en dat moet om een volledige onderbreking gaan, een omvorming van de zelfstandige activiteit is niet toegelaten tijdens die 7 dagen). Het spreekt voor zich dat schoonheidsspecialistes die in feite full-time sekswerkers zijn hun activiteit uiteraard niet kunnen uitoefenen, en bijgevolg 'gemakkelijk' zullen voldoen aan de minimumduur inzake 7 opeenvolgende kalenderdagen onderbreking (evenwel met die verstande dat zij hun diensten dan niet online mogen aanbieden).

COVID-19 CRISIS

WORKING GROUP SOCIAL IMPACT

.be

Ook andere organisaties, zoals bijvoorbeeld het boysproject, een sociale organisatie voor mannelijke en transgender sekswerkers in Antwerpen, onderhandelen met huisbazen en zoeken naar een vervangend inkomen om de bij hen bekende sekswerkers te helpen overleven. Het Boysproject maakt deel uit van CAW Antwerpen en wordt ondersteund door Stad Antwerpen. In overleg met het stedelijke prostitutiebeleid zoekt men naar noodoplossingen. Voor een grote groep die uit de boot valt, zijn voedselpakketten van groot belang.

Alias, de vzw die in Brussel psychosociale en medische begeleiding biedt voor mannelijke en transgender-sekswerkers, doet momenteel vrijwel hetzelfde in de hoofdstad. Alias zegt dat ze in normale omstandigheden sekswerkers voor dringende medicatie via de OCMW's doorverwijzen naar de hospitalen. Maar zij stellen vast dat dit momenteel minder vlot verloopt. Daarom schiet Alias momenteel zelf medicijnen voor. Het gaat daarbij om vitale geneesmiddelen. Voor voedselhulp verwijzen zij naar de voedselbanken of naar UTSOPI.

Ook andere organisaties, zoals Espace P in Brussel en Wallonië, Icar in Wallonie, en Violet in Vlaanderen, doen momenteel wat ze kunnen voor hun doelgroep.

De preciaire en onzekere woonsituatie van sekswerkers:

De organisaties rapporteren dat de woononzekerheid van sekswerkers tijdens de 'lockdown' toenam. Sommige huisbazen staan open voor onderhandeling en willen een deel van de huur kwijtschelden of staan open voor een uitstel van betaling. Andere huisbazen dreigen de huurders op straat te zetten, zijn onbereikbaar en in enkele gevallen blijkt er niet eens een huurcontract te zijn.

Een groot aantal sekswerkers zijn ook van buitenlandse origine. Sommige bronnen ramen hun aandeel onder de sekswerkers op 85%. Velen onder hen hebben geen recht op opvang of financiële bijstand omdat ze geen papieren hebben of geen officiële binding met de plaats waar zij wonen. Sommige sekswerkers van buitenlandse origine zijn na de sluiting van hun werkplaatsen tijdig naar hun land teruggekeerd, maar vele anderen bleven. Het boysproject geeft het voorbeeld van drie Colombiaanse escorts die rondreizen om sekswerk te doen en nu in België geblokkeerd zitten omdat zij op dit moment niet naar hun thuisland kunnen terugkeren en zich hierdoor in een bijzonder preciaire situatie bevinden.

Conclusie:

In principe kunnen sekswerkers die onder het stelsel van de zelfstandigen of dat van de werknemers vallen onder dezelfde voorwaarden een beroep doen op de voorziene steunmaatregelen. Organisaties op het terrein melden echter dat vanwege diverse redenen veel sekswerkers voornamelijk door de mazen van dit sociale vangnet vallen. Veel sekswerkers werken ook in het zwart. Bovendien wordt er gerapporteerd dat de vermelding van sekswerk als eerdere bron van inkomsten door bepaalde OCMW 's werd geïnterpreteerd als een bevestiging van het vermoeden van zwartwerk waardoor een Leefloon aan deze sekswerkers geweigerd werd. Dit leidt uiteraard tot zeer preciaire leefsituaties.

COVID-19 CRISIS WORKING GROUP SOCIAL IMPACT

.be

De preciaire situatie waarmee sommige sekswerkers tijdens deze Covid-19-crisis worden geconfronteerd, verhoogt ook het risico dat sommigen toch terug aan de slag gaan, al was het maar met hun vaste klanten. De politie bevestigt dat ze de voorbije maand al verschillende sekswerkers heeft betrapt die discreet klanten proberen te ronselen. In de Brusselse politiezone Schaarbeek/Evere/Sint-Joost-ten-Node controleert de lokale gerechtelijke politie op verdoken privé-ontvangst. Op de grootste advertentie-site redlights.be telden ze voor hun zone onlangs 57 advertenties, waarvan de helft reageerde op de vraag naar een rendez-vous. Deze werden door de politie met een GAS-boetes gesanctioneerd in de hoop dat dit hen in de toekomst zal afschrikken.

Toch leeft de vrees dat sekswerk veel sterker ondergronds zal gaan, als de opening van de zichtbare of controleerbare werkplaatsen te lang aansleept. Dit kan gevolgen hebben die op langere termijn doorwerken. Clandestien sekswerk kan ook leiden tot een toename van andere gezondheidsrisico's en vergroot de kans op misbruik. In de meer gevestigde werkplaatsen heeft niet alleen de hulpverlening toegang, maar zijn ook leveranciers van voorbehoedsmiddelen en geneesmiddelen makkelijker bereikbaar.

UTSOPI, het collectief van sekswerkers in België, vroeg daarom een maand geleden in een open brief aan de regering om sekswerkers perspectief te geven over de hervatting van hun activiteiten. In Nederland weten sekswerkers sinds begin mei dat ze ten vroegste op 1 september 2020 weer aan de slag kunnen. UTSOPI vraagt aan de overheid om sekswerkers ook hier enige duidelijkheid te geven over een geplande einddatum van de coronamaatregelen, zelfs als die later verlegd of uitgesteld moet worden.

In Brussel startte de voorbije weken een pril overleg tussen UTOPSI, Espace P en de lokale gerechtelijke politie van de zone Schaarbeek/Evere/Sint-Joost-ten-Node. In Antwerpen overlegt Violett ook met het stadsbestuur over haalbare scenario's om sekswerkers toe te laten om hun activiteiten te hernemen.

De Nationale Veiligheidsraad van 3 juni II. besloot dat de horeca en de niet-therapeutische massages mogen heropenen vanaf 8 juni. Op de persconferentie werd echter niet gesproken over sekswerk en sekswerk komt ook niet meer voor in de lijst van activiteiten die nog verboden of uitgesteld worden. Daaruit kan afgeleid worden dat sekswerk opnieuw kan, weliswaar wanneer de nodige hygiënemaatregelen worden nageleefd. Zo communiceert Violett momenteel op hun website dat sekswerk vanaf 8 juni is toegelaten: <https://www.violett.be/nl/sekswerkers/soa/corona-en-sekswerk/>

Deze interpretatie werd ons op 5 juni II. bevestigd door het kabinet van Vice-Premier en Minister van justitie Koen Geens. De reden waarom men niet expliciet over sekswerk communiceert, is omdat sekswerk geen officieel beroep is. Om deze reden nam men het ook niet op in de Ministeriële Besluiten ter zake. Zo heeft men sekswerk ook niet expliciet verboden tijdens de lockdown, maar nam men het verbod wel expliciet op in de FAQ van de FOD Volksgezondheid ter zake. Men zal dus ook nu niet expliciet communiceren dat sekswerk weer toegelaten is.

Dat neemt niet weg dat men, minstens via de FAQ van de FOD Volksgezondheid, zo snel mogelijk de onduidelijkheid voor deze sector kan wegnemen. Dit in het bijzonder wat betreft de voorwaarden om de activiteit als sekswerker te kunnen hervatten.